

Sygn. akt

POSTANOWIENIE

Dnia 29 grudnia 2010 roku

Sąd Rejonowy w Rybniku Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSR Andrzej Gozdawa - Grajewski

Protokolant : Justyna Spiewok

po rozpoznaniu w dniu 10 grudnia 2010 roku w Rybniku

na posiedzeniu sprawy

z wniosku K. B J

przeciwko dłużnikom R B i M O

na skutek skargi dłużników na postanowienie Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym

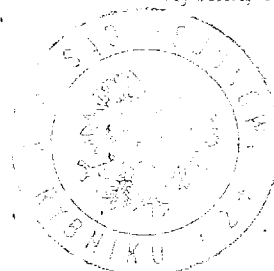
w Rybniku C L z dnia września 2010 roku (sygn. akt)

postanawia:

1. zwrócić się do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem czy art. 49 ustęp 2 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o komornikach sądowych i egzekucji w części dotyczącej pobierania od dłużnika opłaty stosunkowej w przypadku stwierdzenia umorzenia postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 823 Kodeksu postępowania cywilnego jest zgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
2. zawiesić postępowanie do czasu rozstrzygnięcia pytania określonego w punkcie 1.

Wzrostyżewo, 14 grudnia 2010 r.
Zawieszono całą część z oryginału

Rybnik, dnia 04.03.2011 r.
Kierownik Sekretariatu

Sygn. akt

Uzasadnienie

W dniu lipca 2009r. wierzycielka K B J złożyła u Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Rybniku C L wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko M O i R B na podstawie tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego w Rybniku z kwietnia 2009r. (sygn.). Komornik sporządził w dniu 29 lipca 2009r. zawiadomienie o wszczęciu egzekucji adresowane do M O . Dokument ten został doręczony dłużnikowi dopiero 17 sierpnia 2009r. W dniu 5 sierpnia 2009r. komornik podjął czynności w postaci zajęcia wynagrodzenia za pracę i zajęcia wierzytelności. Pismem z 10 sierpnia 2009r. (data wpływu 13 sierpnia 2009r.) pełnomocnik wierzycielki wniósł o zawieszenie postępowania egzekucyjnego podając, że wykonanie orzeczenia zostało wstrzymane postanowieniem z 10 sierpnia 2009r.

Postanowieniem z 24 sierpnia 2009r. komornik zawiesił postępowanie egzekucyjne wskazując jako podstawę rozstrzygnięcia art. 820 k.p.c.. Następnie po upływie roku postanowieniem z 13 września 2010r. stwierdził umorzenie postępowania egzekucyjnego z mocy samego prawa na podstawie art. 823 k.p.c. W tym samym orzeczeniu ustalił koszty zastępstwa wierzyciela na kwotę zł, zaś koszty postępowania egzekucyjnego na zł. Na ostatnio wymienioną sumę składa się opłata stosunkowa wynosząca zł oraz wydatki w kwocie zł. Co się tyczy opłaty to komornik jako podstawę jej ustalenia podał art. 49 ust.2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. o komornikach sądowych i egzekucji. Równocześnie w pkt 5 i 6 postanowienia wezwał dłużników do uiszczenia na konto komornika opłaty w kwocie zł zł w terminie 7 dni od doręczenia wezwania.

Dłużnicy M O i R B złożyli w ustawowym terminie skargę na czynność komornika w postaci postanowienia z 13 września 2010r. domagając się uchylenia zaskarżonego orzeczenia. Zarzucili, że postanowieniem 25 sierpnia 2009r. Sąd Rejonowy w Rybniku uchylił postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności nadanej nakazowi zapłaty. Wskazując na to wywodzili, że tytuł wykonawczy utracił moc i wierzyciel powinien być wnieść o umorzenie egzekucji. Jeżeli tego nie uczynił-to zdaniem skarżących- powinien ponieść koszty niecelowego wszczęcia egzekucji stosownie do art. 49 ust. 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. o komornikach sądowych i egzekucji.

Ustosunkowując się do skargi Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Rybniku C L podniósł, że był związany

wnioskiem wierzyciela o zawieszenie postępowania, a skoro strony nie przejawiały dalszej aktywności nastąpiło umorzenie postępowania egzekucyjnego z mocy prawa. Komornik wyjaśnił również, że opłata została obliczona jako 5% od świadczenia pozostałego do wyegzekwowania tj. zł.

Wierzycielka K B -J wniosła o oddalenie skargi na czynność komornika. Podniosła, że w chwili wszczęcia egzekucji istniał tytuł wykonawczy, a zatem nie może być mowy, że egzekucja została wszczęta niezasadnie w rozumieniu art. 49 ust. 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. o komornikach sądowych i egzekucji.

Sąd zważył.

Na wstępie należy wskazać, że uchylenie orzeczenia o nadaniu klauzuli wykonalności nie wpływało automatycznie na bieg egzekucji. Zgodnie bowiem z art. 825 pkt 2 k.p.c. do umorzenia postępowania konieczny był wniosek jednej ze stron. Tym samym komornik prawidłowo zawiesił postępowanie na podstawie art. 820 k.p.c., a dalsza bezczynność wierzyciela doprowadziła do umorzenia postępowania egzekucyjnego z mocy prawa (art. 823 k.p.c.). W tej sytuacji prawidłowe rozstrzygnięcie skargi na czynność komornika wymaga dokonania wykładni art. 49 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. o komornikach sądowych i egzekucji (tekst jednolity Dz. U. z 2006r. Nr 167, poz. 1191 ze zm. - zwanej dalej ustawą) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 24 maja 2007r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 112 poz. 769). Przy dokonywaniu interpretacji powyższego przepisu Sąd Rejonowy powziął wątpliwość wyrażoną w sentencji postanowienia.

W znowelizowanym art. 49 ust. 1 ustawy utrzymana została reguła, że w sprawach o egzekucję świadczeń pieniężnych komornik pobiera od dłużnika opłatę stosunkową ustaloną od wartości wyegzekwowanego świadczenia, z zastrzeżeniem jej minimalnej oraz maksymalnej wysokości. Wprowadzono jednak zróżnicowanie tej opłaty w zależności od zastosowanego sposobu egzekucji, zmniejszając jej wysokość w przypadku świadczeń wyegzekwowanych z rachunku bankowego i z wynagrodzenia za pracę. Przy kolejnej nowelizacji (ustawa z dnia 12 lutego 2010r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji - Dz. U. Nr 40 pzo.228) rozszerzono katalog sposobów egzekucji, przy których opłata jest obniżona na świadczenia z ubezpieczenia społecznego jak również wypłacane na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, zasiłki dla bezrobotnych, dodatki aktywizacyjne, stypendia oraz dodatki szkoleniowe. W uzasadnieniu projektu ustawy (druk sejmowy nr 1810) odwołano się nie tylko do podobieństwa konstrukcyjnego tych wierzytelności do wynagrodzenia za pracę lecz również do zakresu nakładu pracy komornika. Podobny zamiar ustawodawcy można

zrekonstruować w przypadku powołanej wyżej ustawy z dnia 24 maja 2007r. W uzasadnieniu projektu (Sejm V kadencji, druk nr 1287) wskazano na potrzebę zmiany unormowań poprzez powiązanie wysokości opłaty pobieranej przez komornika z rzeczywistym nakładem jego pracy w danym postępowaniu egzekucyjnym, konieczność wprowadzenia instrumentów sprzyjających poprawie efektywności i skuteczności egzekucji, odwołanie się do mechanizmów zachęty dla dłużnika do szybszego i dobrowolnego spełnienia egzekwowanego obowiązku, premiowanych obniżeniem opłaty w razie dobrowolnego zaspokojenia wierzyciela w toku egzekucji.

Niezależnie od tego trzeba zauważyć, że w ustawie z dnia 12 lutego 2010r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji ustawodawca wprowadził mechanizm miarkowania przez sąd należnej komornikowi opłaty. Przesianką obniżenia opłaty oprócz sytuacji wnioskodawcy jest też nakład pracy komornika. Nie ulega zatem wątpliwości, że ustawodawca wiąże systemowo wynagrodzenie komornika (wysokość opłat) ze skutecznością czynności i ich „pracochłonnością”

Tym samym ustawodawca odwołał się do wypracowanej już w judykaturze koncepcji powiązania wysokości opłaty z wyegzekwowanym świadczeniem uzyskanym w wyniku realnych działań komornika (por. uzasadnienia uchwał z dnia 14 lipca 1998 r., III CZP 28/98, OSNC 1998, nr 12, poz. 202, z dnia 26 września 2000 r., III CZP 26/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 54, z dnia 16 grudnia 2005 r., III CZP 115/05, OSNC 2006, nr 12, poz. 196, z dnia 16 października 2008 r., III CZP 90/08, OSNC 2009, nr 9, poz. 123, z dnia 12 lutego 2009 r., III CZP 142/08, OSNC 2009, nr 12, poz. 163)

Na ścisłe powiązanie opłaty przewidzianej w art. 49 ust. 1 ustawy z efektywnością i skutecznością egzekucji wskazywał również Trybunał Konstytucyjny w wyrokach z dnia 17 maja 2005 r., P 6/04 (OTK-A Zb.Urz. 2005, nr 5, poz. 50) i z dnia 8 maja 2006 r., P 18/05 (OTK-A Zb.Urz. 2006, nr 5, poz. 63). Trybunał Konstytucyjny orzekł, że odmienne rozwiązanie, przyjęte w art. 49 ust. 1 zdanie trzecie ustawy w brzmieniu określonym ustawą z dnia 24 września 2004 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 236, poz. 2356), uprawniające komornika do pobrania pełnej opłaty stosunkowej w każdym przypadku umorzenia postępowania i bez względu na czas prowadzenia egzekucji, po którym postępowanie zostało umorzone, jest niezgodne z art. 2 Konstytucji.

Regulacja art. 49 ust. 1 zdanie trzecie ustawy brzmiała „Opłatę tę komornik pobiera również w wypadku umorzenia postępowania na wniosek wierzyciela oraz na podstawie art. 823 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego” Zatem w stanie prawnym obowiązującym przed 18 maja 2006r. (data ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego w Dzienniku Ustaw) opłata w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego z mocy prawa była identyczna jak w

odniesieniu do świadczenia wyegzekwowanego przez komornika. Nie można jednak zakładać a priori, że samo wprowadzenie zróżnicowania opłat pozwala uznać obecną regulację art. 49 ust. 2 ustawy za zgodną z art. 2 Konstytucji i wyrażoną w nim zasadą przyzwoitej legislacji. Oczywiście pozostaje, że ustawodawca cieszy się względną swobodą stanowienia prawa odpowiadającego celom politycznym i gospodarczym. Mógłby zatem teoretycznie ustalić wszelkie należności komorników w oderwaniu od nakładu ich pracy i skuteczności dokonywanych egzekucji. Jak już jednak wykazano wyżej ustawodawca nie zdecydował się na takie rozwiązanie i zdaje się kontynuować rozwiązanie przyjęte w trakcie nowelizacji z 2001r. Wówczas zerwano z pracowniczym charakterem stosunku łączącego komornika z prezesem sądu rejonowego i uzależniono dochody komorników od realnie wyegzekwowanych świadczeń, co służyć miało skuteczności i efektywności egzekucji. Dalsze zmiany nie zmieniły tego modelu, a nowelizacja z 24 maja 2007r. w istocie różnicowała wysokość opłaty w zależności od stopnia skomplikowania i „pracochłonności” poszczególnych sposobów egzekucji.

Poczynionych wywodów nie może podważać regulacja art. 49 ust. 4 ustawy. Abstrahując od problemów związanych z wykładnią tego przepisu (wywołanych chociażby przez równoczesne odesłanie do ust. 1 i ust. 2 art. 49 i posłużenie się nieostrym zwrotem „niecelowe wszczęcie”) trzeba podkreślić, że norma ta ma charakter wyjątku podyktowanego względami systemowymi i celowościowymi. Ma bowiem zapobiec niezasadnym wnioskom egzekucyjnym wynikającym ze złej wiary albo niedbalstwa wierzyciela. Zresztą w uprzednim stanie prawnym dopuszczono w judykaturze możliwość przerzucenia na wierzyciela kosztów niezasadnie wszczętej egzekucji (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1986 r. III CZP 40/86, OSNC 1987 nr 5-6 poz 71). Było to jednak możliwe jedynie na mocy orzeczenia sądu rozpoznającego skargę na czynność komornika.

Z szeregu orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego można wywieść wnioski, że podstawą systemu norm prawnych jest fikcja prawna racjonalności prawodawcy. Przyjmuje się przy tym, że nie tylko poszczególne przepisy muszą być sformułowane poprawnie z punktu widzenia językowego i logicznego, lecz wymóg ten należy stawiać całemu aktowi prawnemu. Innymi słowy jasność i precyzja poszczególnego przepisu nie może sama przez się świadczyć o zachowaniu zasad przyzwoitej legislacji. Wprowadzone przez ustawodawcę wyjątki od ogólnej zasady wynagradzania komornika w zależności od nakładu jego pracy i skuteczności egzekucji, muszą mieć zawsze racjonalne, zgodne z aksjologią konstytucyjną uzasadnienie i pozostawać w proporcji do celów stawianych przez ustawodawcę (tak Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z 8 maja 2006r., P 18/05, OTK-A Zb. Urz. 2006, nr 5, poz. 63).

Próbując zastosować przytoczone zasady do oceny regulacji pozwalającej pobrać od dłużnika opłatę egzekucyjną w przypadku

stwierdzenia umorzenia postępowania egzekucyjnego z mocy prawa (art. 823 k.p.c.), należy wyrazić wątpliwość co do zgodności unormowania z art. 2 Konstytucji. Umorzenie postępowania egzekucyjnego z mocy samego prawa następuje przy beczynności wierzyciela, gdy upłynął rok od ostatniej czynności organu egzekucyjnego. Podobnie gdy wierzyciel nie wniósł o podjęcie zawieszono postępowania, przy czym termin ten należy liczyć od dnia ustania przyczyny zawieszenia, tj. od momentu, gdy wierzyciel mógł żądać podjęcia postępowania. Obowiązek wierzyciela musi znajdować wyraźną podstawę normatywną, np. w art. 802 k.p.c. (wniosek wierzyciela o ustanowienie kuratora), art. 942 k.p.c. (wniosek wierzyciela o dokonanie opisu i oszacowania zajętej nieruchomości), czy art. 983 k.p.c. (wniosek wierzyciela o wyznaczenie drugiej licytacji nieruchomości). Stąd też w literaturze przedmiotu przyjmuje się, że art. 823 k.p.c. stanowi normę dyscyplinującą wierzyciela, który musi liczyć się z tym, że jego beczynność przez okres jednego roku spowoduje umorzenie postępowania. Dodać też należy, że do oceny skutków prawnych wniosku o wszczęcie egzekucji w razie jej umorzenia z mocy prawa stosuje się odpowiednio art. 182 § 2 k.p.c. (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 10 października 2003r., II CK113/02, OSP 2004/11/141). Oznacza to, iż wniosek o wszczęcie egzekucji nie wywiera żadnych skutków, jakie ustawa wiąże ze złożeniem tego wniosku (np. co do przerwania biegu terminu przedawnienia). Niezrozumiałe staje się więc w tej sytuacji obciążanie dłużnika opłatą egzekucyjną skoro sam wniosek egzekucyjny nie wywołał skutków prawnych, a umorzenie egzekucji wynika wyłącznie z beczynności wierzyciela. Wydaje się więc, że decyzja ustawodawcy wyrażona w art. 49 ust. 2 ustawy nie tylko pozostaje w sprzeczności z ogólnymi zasadami wynagradzania komornika ale jest pozbawiona racjonalnych podstaw.

Ostatnio poczyniona uwaga staje się w pełni zrozumiała gdy uwzględnimy przypadek egzekucji z nieruchomości będącej przedmiotem wspólności majątkowej dłużnika i małżonka dłużnika. W tym przypadku jedyna czynność komornika ogranicza się do zajęcia nieruchomości (art. 923¹) § 1 k.p.c.) O ile zaś wierzyciel nie przedłoży w ciągu roku od zajęcia nieruchomości tytułu wykonawczego przeciwko obojgu małżonkom postępowanie ulegnie umorzeniu z mocy prawa (art. 823 k.p.c.) W tej sytuacji nakład pracy komornika jest znikomy i w żaden sposób nie uzasadnia pobrania od dłużnika opłaty wynoszącej 5 % egzekwowanej kwoty. Trudno także zrozumieć dlaczego dłużnik ma ponosić swoistą sankcję za beczynność wierzyciela albo nawet za to, iż nie istniały przesłanki do nadania klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika, a co za tym idzie skierowania egzekucji do składnika majątku dorobkowego.

Rozwiązania powyższego problemu nie można upatrywać w treści art. 49 ust. 4 ustawy i ewentualnym obciążeniu opłatą wierzyciela. Jak już wskazano wcześniej ust. 4 art. 49 ustawy oprócz niefortunnej redakcji,

nie może być w żadnym przypadku wykładany rozszerzająco. Pogląd taki dominuje w literaturze przedmiotu oraz orzecznictwie (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2010r., III CZP 93/10). W tej sytuacji bezczynność wierzyciela nie może być utożsamiana z niezasadnością wszczęcia egzekucji.

Być może zamiarem ustawodawcy było przyznanie komornikowi opłaty określonej w art. 49 ust.2 w sytuacji gdy bezczynność wierzyciela wynika z zawartego poza egzekucją porozumienia z dłużnikiem albo wpłaty dokonanej przez dłużnika bezpośrednio do rąk wierzyciela (tak Sąd Najwyższy w uchwale z 29.10.2009r., III CZP 82/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 67 co do sytuacji gdy wierzyciel wnosi o umorzenie postępowania na skutek pozaegzekucyjnego zaspokojenia). Wykładnia taka zmierza jednak do nadania normie innego, węższego niż językowe znaczenia.

Mając na względzie wszystkie przedstawione argumenty Sąd Rejonowy powziął wątpliwość co do zgodności art. 49 ust.2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. o komornikach sądowych i egzekucji z art. 2 Konstytucji. Odpowiedź na to pytanie jest niezbędna do prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy. Abstrahując od intertemporalnych problemów związanych z ewentualnym oparciem orzeczenia na normie art. 49 ust. 10 ustawy, trzeba zaznaczyć, że ostatecznie wymieniony przepis pozwala jedynie obniżyć opłatę, nie zaś uznać, iż jest ona w ogóle nienależna.

Pytanie prawne zadano w formie postanowienia zgodnie z § 106 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych.

Na oryginale właściwe podpisy.
Za zgodność odpisu z oryginałem

Rybnik dnia 07.03.2011
Kierownik Sekretariatu

